मुड्केचुला गाउँपालिका फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यविधि-२०८०

भाग-०६ संख्या:४७ प्रमाणिकरण मिति:२०८०/०९/१६

प्रस्तावनाः

फोहोरमैलालाई स्रोतमा नै न्युनिकरण तथा पुनःप्रयोग,प्रशोधन वा विसर्जन गरी फोहोरमैलाको व्यवस्थित तथा प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्ने तथा फोहोरमैलाबाट जनस्वास्थ्य तथा वातावरणमा पर्ने प्रतिकुल प्रभावलाई कम गरी स्वच्छ,सफा तथा हराभरा वातावरण कायम गर्नका लागी फोहोरमैला व्यवस्थापन जस्तो अत्यन्त जरुरी सेवा सम्बन्धी विषयलाई कार्यविधि बनाई कार्यान्वयन गर्न वाञ्छनिय देखिएकोले नेपालको संविधानको भाग १७ धारा २१४ बमोजिम मुड्केचुला गाउँपालिकाले यो कार्यविधि बनाएको छ ।

परिच्छेद-१

संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः

यस कार्यविधिको नाम मुड्केचुला गाउँपालिकाको फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८० रहने छ र यो कार्यविधि गाउँपालिकले पारीत गरी स्थानिय राजपत्रमा प्रकाशन भएको मिति देखि लागु हुनेछ ।

२. परीभाषाः

विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा प्रयोग भएका प्राविधिक शब्दहरुको परीभाषा निम्नानुसार हुनेछ ।

क. फोहोरमैला भन्नाले घरेलु फोहोरमैला, औद्योगिक फोहोरमैला,रसायनिक फोहोरमैला, स्वास्थ्य संस्थाजन्य फोहोरमैला वा हानिकारक फोहोरमैला पर्छ र सो शब्दले तत्काल प्रयोग हुन नसक्ने अवस्थामा रहेका, फालिएका वा

सडेगलेका, वातावरणका ह्रास आउने गरी निष्काशन गरीएका ठोस, तरल,ग्यास,लेदो,धुवा, धुलो, विद्युतिय तथा सुचना प्रविधिका लागी प्रयोग भएका सामाग्रीहरु लगायतका पदार्थ वा त्यस्तै प्रकारका अन्य वस्तुहरु वा अनधिकृत रुपमा सार्वजनिक स्थलमा टासिएका पोष्टर, पम्पलेट र नेपाल सरकारले समय समयमा नेपाल राजपत्रमा सुचना प्रकाशन गरी फोहोरमैला भनी तोकिएको अन्य वस्तुलाई समेत जनाउनेछ ।

ख. औद्योगिक फोहोरमैला भन्नाले औद्योगिक प्रतिष्ठानबाट निष्काशन हुने हानिकारक तथा प्रदुषण युक्त फोहोरमैला सम्झनु पर्दछ ।

ग. हानिकारक फोहोरमैला भन्नाले प्राकृतिक वातावरणमा ह्रास ल्याउने, मानव तथा अन्य प्राणीको स्वास्थ्यमा हानि नोक्सानी पुर्याउने विभिन्न रुपमा निष्काशित बस्तु सम्झनु पर्छ ।

घ. स्वास्थ्य संस्थाजन्य फोहोरमैला भन्नाले अस्पताल, क्लिनिक, फार्मेसी, औषधी पसल, ब्लड बैंक, प्याथोलोजिकल प्रयोगशाला, पशु स्वास्थ्यजन्य संस्था वा स्वास्थ्य अनुसन्धान केन्द्रबाट उत्पादन तथा निष्काशन हुने हानिकारक फोहोरमैला सम्झनु पर्छ ।

ङ. रसायनिक फोहोरमैला भन्नाले यथास्थितिमा प्रयोग हुन नसक्ने जुनसुकै स्रोत तथा प्रकृया बाट निस्केका मानव स्वास्थ्यबाट निस्केका मानव स्वास्थ्य लगायत जिव जन्तु एवम वातावरणमा प्रतिकुल असर पार्ने सम्पुर्ण रसायनिक पदार्थहरु तथा समय समयमा नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सुचना प्रकाशन गरी रसायनिक फोहोरमैला भनि तोकेका ठोस तरल धुलो लेदो ग्यास लगायतका पदार्थ वा वस्तुलाई सम्झनु पर्छ ।

च. न्युनिकरण भन्नाले कुनै पनी वस्तु वा उपायको प्रयोग गरी फोहोरमैलाको परीमाण आकार वा प्रभावमा कम गर्ने कार्य सम्झनु पर्छ ।

छ. निष्काशन भन्नाले फोहोरमैला उत्पादन स्थलबाट गाउँपालिकाले तोकेको स्थानमा थुपार्ने तथा निकाल्ने कार्य सम्झनु पर्छ ।

ज. सङ्कलन केन्द्र भन्नाले घरबाट निस्कने फोहोरमैला सङ्कलन गरी निर्धारीत समयमा फाल्न राख्न वा थुपार्न गाउँपालिकाले तोकेको स्थान सम्झनु पर्छ ।

झ. कण्टेनर भन्नाले फोहोरमैला सङ्कलन गर्ने प्रयोजनको लागी निश्चित स्थानमा राखिएको फोहोरमैला थुपार्ने भाँडो बाकस बाल्टिन वा यस्तो प्रकारको अन्य कुनै वस्तु सम्झनु पर्दछ र सो शब्दले कम्पोष्ट मल उत्पादन गर्न राखिएको भाँडो समेतलाई जनाउनेछ ।

ञ. ढुवानि भन्नाले सङ्कलित फोहोरमैला उत्पादित स्थानबाट सङ्कलन केन्द्र र संकलन केन्द्रबाट स्तानान्तरण केन्द्र वा स्थानान्तरण केनद्रबाट फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल वा स्थानिय निकायले तोकेको स्थानसम्म लैजाने कार्य सम्झनु पर्छ ।

ट. स्थानान्तरण केन्द्र भन्नाले सङ्कलित फोहोरमैला विसर्जन गर्न फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल(स्यानिटरी ल्यान्डफिल्ड साईड) मा लैजानु अघि फोहोरमैला सङ्कलनको लागी गाउँपालिकाले तोकेको स्थान सम्झनु पर्छ ।

ठ. प्रशोधन भन्नाले फोहोरमैलाको रुप वा गुणमा परीवर्तन गरी अन्य कुनै प्रशोधन उपयोगी वस्तु तयार गर्ने मल ग्यास उर्जा वा अन्य वस्तु उत्पादन गरी फोहोरमैलाको व्यवस्थापन गर्ने प्रक्रिया सम्झनु पर्छ ।

ड. प्रशोधन स्थल भन्नाले फोहोरमैलालाई प्रशोधन गरी मल ग्यास उर्जा वा अन्य वस्तु उत्पादनका लागी कार्य सञ्चालन गर्ने स्थान सम्झनु पर्छ ।

ढ. पुन चक्रिय प्रयोग भन्नाले प्रविधिको प्रयोगद्वारा संकलित फोहोरमैलालाई कच्चा पदार्थमा रुपान्तरण गरी उपयोगी वस्तुको रुपमा विकाश गरी पुन प्रयोगमा ल्याउने कार्य सम्झनु पर्छ ।

ण. विसर्जन भन्नाले फोहोरमैलाको अन्तिम निष्काशन तथा व्यवस्थापन सम्झनु पर्छ ।

त. फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल(स्यानिटरी ल्यान्डफिल्ड साईड) भन्नाले फोहोरमैला विसर्जन वा प्रशोधन गर्नको लागी गाउँपालिकाले तोकेको स्थल सम्झनु पर्छ ।

थ. बन्द पश्चात व्यवस्थापन(पोष्ट क्लोजर म्यानेजम्योन्ट) भन्नाले फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थलमा फोहोरमैला विसर्जन गर्न बन्द गरे पश्चात सो क्षेत्रको वातावरणिय सन्तुलन कायम राख्नको लागी गरीने कार्य सम्झनु पर्छ ।

द. प्रदुषण भन्नाले फोहोरमैलाबाट निस्कने ठोस तरल वा ग्यास वस्तुको संयोजनबाट वातावरणका प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपले प्रभाव पारी वातावरणमा उल्लेखनिय ह्रास ल्याउने, क्षति पुर्याउने वा वातावरणको लाभदायी वा उपयोगी प्रयोजनमा हानि नोक्सानि पुर्याउने क्रियाकलाप सम्झनु पर्छ ।

ध. सामुदायिक संस्था भन्नाले नाफा आर्जन नगर्ने उद्देश्यले समुदायको हितको निम्ति प्रचलित कानुन बमोजिम स्थापित समुदायमा आधारीत सहभागीतामुलक उपभोक्ता समुह सहकारी संस्था वा गैरसरकारी संस्था सम्झनु पर्छ ।

३. गाउँपालिका क्षेत्रभित्रको फोहोरमैला व्यवस्थापनको सम्पुर्ण प्रबन्ध गर्ने जिम्मेवारी यस मुड्केचुला गाउँपालिको हुनेछ ।जस अन्तर्गत फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्न स्थानान्तरण केन्द्र,ल्याण्डफिल्ड साईड,कम्षोष्ट पलान्ट,बायोग्यास पलान्ट लगायत फोहोरमैलाको सङ्कलनदेखी अन्तिम विसर्जन तथा प्रशोधनको लागी आवश्यक पर्ने पुर्वाधार तथा संरचनाको निर्माण तथा सञ्चालन गर्ने जिम्मेवारी गाउँपालिकाको हुनेछ ।सो कार्यको लागी गाउँपालिकाले निजि क्षेत्रसँग समन्वय गर्नेछ ।

४. फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने दायीत्व सम्पुर्ण रुपमा गाउँपालिकाको भएतापनि हानिकारक फोहोरमैला,स्वास्थ्य संस्थाजन्य फोहोरमैला ,रसायनिक फोहोरमैला वा औद्योगीक फोहोरमैला प्रशोधन र व्यवस्थापन गर्ने दायित्व निर्धारीत मापदण्डको अधिनमा रही त्यस्तो फोहोरमैला उत्पादन गर्ने व्यक्ति वा निकायको नै हुनेछ ।यदि त्यस्तो फोहोरमैला उत्पादन गर्ने व्यक्ति वा निकायले अनुरोध गरेमा उनिहरुले आवश्यक प्रशोधन गरी बाँकि रहेको सामान्य फोहोरमैला गाउँपालिकाले निर्धारीत सेवा शुल्क लिई व्यवस्थापन गर्न मद्दत गर्नेछ ।

परिच्छेद-२

फोहोरमैला उत्पादन,सङ्कलन, न्युनिकरण तथा निष्काशन सम्बन्धी व्यवस्था

५. फोहोरमैलाको उत्पादन कम गर्ने वा न्युनिकरण गर्ने

(१) कुनै पनि घर, संस्था वा निकायले कुनै काम कारवार गर्दा निस्कने फोहोरमैलाको परीमाण यथासक्य कम गर्नु पर्नेछ ।

(२) आफ्नो क्षेत्रभित्र विसर्जन हुन सक्ने फोहोरमैलाको विसर्जन वा पुनःप्रयोगको व्यवस्था मिलाई बाँकि रहेको फोहोरमैला मात्र निष्काशन गरी फोहोरमैलाको परीमाइलाई घटाउनु प्रत्यक व्यक्ति, संस्था वा निकायको कर्तव्य हुनेछ । आफ्नो भन्नाले घर, निजि तथा सार्वजनिक संस्था,उद्योग लगायत फोहोरमैला उत्पादन गर्ने व्यक्ति, संस्था वा निकायको परीसरलाई सम्झनु पर्छ ।

६. फोहोरमैलाको वर्गिकरणः

(१) फोहोरमैला उत्पादन गर्ने व्यक्ति,संस्था वा निकायले फोहोरमैलालाई कम्तिमा जैविक, अजैविक र हानिकारक गरी ३ प्रकारमा विभाजन गरी स्रोतमै छुट्याउने गरी तोकिनेछ । त्यसको लागी गाउँपालिकाले निजि

क्षेत्रसँगको समन्वयमा एएए को अवधारणा अनुसार सचेतना अभिवृद्दी तालिम तथा फरक फरक रङ्गका डस्टविन प्रदान गर्नेछ ।

(२) माथिको(१) बमोजिम गाउँपालिकाले तोकिदिए बमोजिम फोहोरमैलालाई स्रोतमै छुट्याई सङ्कलन केन्द्रसम्म पुर्याउने दायित्व त्यस्तो फोहोरमैला उत्पादन गर्ने व्यक्ति, संस्था वा निकायको हुनेछ । सङ्कलन केन्द्र गाउँपालिकले तोके बमोजिम हुनेछ, घरमै वा टोलको निश्चित ठाउ तोकिनेछ ।त्यसको लागी गाउँपालिकले निजि क्षेत्रसँगको समन्वयमा आवश्यक प्रविधि, मालसामान, उपकरण, कन्टेनर आदि उपलब्ध गराउनेछ ।

७. फोहोरमैला निष्काशनको समय, स्थान र तरिका तोक्नेः

(१) फोहोरमैला निष्काशनको समय, स्थान र तरीका गाउँपालिकाले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

(२) हानिकारक वा रसायनिक फोहोरमैला उत्पादन गर्ने व्यक्ति संस्था वा निकायले त्यस्तो फोहोरमैला गाउँपालिकाले तोकेबमोजिम गर्नु पर्नेछ । हानिकारक र रसायनिक फोहोरमैला सङ्कलन वा स्थनान्तरण केन्द्रमा निष्काशन गर्न पाईने छैन ।

८. फोहोरमैला सङ्कलनको लागी स्थान, समय र तरीका तोक्ने :

(१) फोहोरमैला सङ्कलन केन्द्रमा फोहोरमैला निष्काशन पश्चात त्यसको सङ्कलन गर्ने समय, स्थान र तरीका गाउँपालिकाले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

(२) गाउँपालिकले फोहोरमैलालाई व्यवस्थित रुपमा सङ्कलन गर्न हरेक घरमा कम्तिमा २ रङ्गका डष्टविन तथा प्रत्येक टोल वा बस्तिमा सङ्कलन केन्द्र तोकि टोलमा नै जैविकलाई कम्पोष्टिङ गर्ने र अजैविकलाई संङ्कलन गर्ने तथा सो सम्भव नभए आवश्यक कन्टेनरको व्यवस्था गर्ने प्रबन्ध

मिलाउने छ । यसको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागी छुट्टै प्राविधिक सहयोग र परामर्श लिन सकिनेछ ।

(३) यसरी (२) बमोजिम सङ्कलन केन्द्र तोक्दा सकेसम्म घर घरमै सङ्कलन गर्ने र सम्भब नभए यथाशक्य टोल वा बस्तिका सबैलाइ पायक पर्ने गरि बाताबरणीय रुपले उपयुक्त स्थान तोकीनेछ ।

९. फोहोरमैला ढुवानि

(१)सङ्कलन केन्द्रमा जम्मा भएको फोहरमैलालाई स्थान्तरलण केन्द्र वा फोहरमैला ब्यवस्थान स्थलसम्म ढुवानी गर्ने जिम्मेवारी गाउँपालिका वा गाउँपालिकाले तोकेको संस्थाको हुनेछ ।

(२)फोहरमैला ढुवानी गर्दा गाउँपालिकाले तोकिए बमोजिमको ढुवानी साधन प्रयोग गर्नु पर्नेछ । ढुवानीको साधन तोक्दा तौल,क्षमता,तरिका वा विधि सडकको क्षमता तथा फोहरमैला ढुवानी गर्दा वातावरणमा पर्न सक्ने नकरात्मक प्रभाव समेतलाई विचार गरीतोकीनेछ ।

(३)फोहरमैला ढुवानी गर्दा गाउपालिकाले दफा ६ बमोजिम स्रोतमा नै छुट्याई निस्कासन तथा संकलन गरिएको फोहोर मैलाको अलग अलग ढुवानी गर्नु पर्ने छ ।

१०. फोहोरमैलाको पुनःप्रयोग तथा पुन चक्रण :

(१)बिशेष गरि अजैविक फोहोरलाई सङ्कलन पश्चात पनि सम्भव भए सम्म पुनः प्रयोग र पुन चक्रण गरिनेछ। पुनः प्रयोग र पुनः चक्रण गर्न सकिने फोहोरमैलालाई संकलन केन्द्रमा जम्मा गरि त्यहाँबाट सम्बन्धित उधोगहरुलाई बेच्न सक्नेछ ।

(२)उधोगहरुले उत्पादन प्याकिङ्ग गर्न प्रयोग गरेका अजैविक वस्तुलाई पनः प्रयोग गरि फोहोर मैलाको परिमाण घटाउने काममा प्रोत्साहन गर्न सम्बन्धित उधोग तथा व्यवसायी सँग गाँपालिकाले समन्वय गर्नेछ।

(३)गाउँपालिकाले फोहोरमैलाको पुनः प्रयोग पुनः चक्रिय प्रयोगलाई प्रोत्साहान गर्न आवशेयक कार्यक्रम सन्चालन गर्नेछ र यसको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागी छुट्टै प्राबिधक सहयोग र परामर्स लिन सक्नेछ।

परिच्छेद-३

फोहरमैला ब्यबस्थापनस्थल सम्बन्धी ब्यबस्था

११. फोहरमैला व्यवस्थापन स्थल

(१)गाँउपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र सङ्कलन भएको फोहरमैलालाई व्यवस्थापन तथा स्थायी रुपमा विसर्जन गर्नको लागि कम्पोष्टिङ गर्ने,पुनःप्रयोग तथा पुनःचक्रण गर्ने र बाँकी बाँकि फोहोरको ब्यबस्थापन गर्न वातावरण सम्बन्धी प्रचलित कानूनको अधिनमा रहि वातावरणीय प्रबधान पुरा गरेर फोहरमैला ब्यबस्थापन स्थल स्यानेटरी ल्याण्डफिल साइट नर्माण गरी सञ्चालनमा ल्याउनेछ ।

(२)गाँउपालिकाले फोहरमैला ब्यबस्थापन स्थलको निर्माण,सञ्चालन तथा बन्द पश्चात ब्यबस्थापन सम्बन्धी कार्य तोकिएको वातावरणिय मापदण्ड अर्थात प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण वा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कण प्रतिवेदनमा सिफारिस गरिएका सुझावहरु अनुरुप गर्नु पर्नेछ ।

(३)फोहरमैला ब्यबस्थापन स्थलको लागि गाँउपालपिकाले आफ्नो जग्गा नभए प्रकृया अनुसार भाडामा लिन सक्नेछ ।

(४)दुई वा सो भन्दा बढी स्थानिय तहलाई एउटै फोहरमैला ब्यबस्थापन स्थल उपयुक्त हुने भएमा त्यस्ता स्थानीय तह बीच समन्वय गरी त्यस्तो स्थानलाई सम्बन्धित स्थानीय तह हरुको लिखित सहमतिर शर्तमा सम्बन्धीत मन्त्रालयको स्वीकृतिमा फोहरमैला ब्यबस्थापन स्थल तोक्न सक्नेछ ।

(५)गाँउपालिकाले फोहरमैला ब्यबस्थापन स्थल क्षत्रलाई आबश्यक परेमा वातावरणीय रुपले सम्बेदनशील क्षेत्र घोषण गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद-४

फोहरमैला ब्यबस्थापनमा निजि र तथा सामुदायिक क्षेत्रको संलग्नता

१२. फोहरमैला ब्यबस्थापन गर्न अनुमति सम्बन्धी ब्यबस्थाः

(१)गाँउपालपिकाको अनुमति नलिई कसैले पनि फोहरमैला ब्यबस्थापन सम्बन्धी काम गर्न वा गराउन पाउने छैन ।

(२) फोहरमैला ब्यबस्थापन गर्न चाहने कुनै पनि स्वदेशी वा विदेशी कम्पनी,संस्था वा निकायले देहायको विवरण खुलाई अनुमतिको लागि नगरिपालिकामा प्रस्ताव सहित निवेदन दिनु पर्नेछ ।

क. फोहरमैला ब्यबस्थापन सम्बन्धी योजना

ख. फोहरमैला ब्यबस्थापन सम्बन्धी आबश्यक जनशक्ति तथा प्रबिधिको विवरण दर्ता,नबिकरण,कर चुक्ता प्रमाण पत्र तथा तोकिए बमोजिमको अन्य विवरणहरु देहाय बमोजिम पर्न आएको निवेदनउपर गाउँपालिकाले आवश्यक जाँचबुझ गरी अनुमतिपत्र दिनेछ ।

(३) फोहोरमैलाको व्यवस्थापन, पुन:चक्रिय प्रयोग, प्रशोधन र विसर्जनमा आवश्यक पर्ने प्रविधि स्वदेशमा उपलब्ध हुन नसक्ने देखिएमा त्यस्तो प्रविधि उपलब्ध गराउन सक्ने कुनै विदेशि कम्पनि, संस्था वा निकायलाई सम्झौतामा उल्लिखित अवधिभित्र त्यस्तो प्रविधि हस्तानान्तरण गर्ने शर्तमा नेपाल सरकारको स्विकृत लिई गाउँपालिकाले माथिको (२) बमोजिम अनुमतिपत्र दिन सक्नेछ ।

(४)अनुमतिपत्र सम्बन्धि अन्य व्यवस्था गाउँपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।

(१३) फोहोरमैला व्यवस्थापनको काम निजि क्षेत्रबाट गराउने :

(१) गाउँपालिकाले आवश्यकताअनुसार दफा १२ बमोजिम अनुमति प्राप्त निजि क्षेत्रका कम्पनि वा सामुदायिक क्षेत्रबाट दफा १४ बमोजिम प्रतिस्पर्धा गराई वा पुर्वाधार संरचनाको निर्माण तथा सञ्चालनमा निजि लगानि सम्बन्धि कानुन बमोजिमको प्रक्रिया अबलम्बन गरी आफ्नो गाउँपालिका क्षेत्रको फोहोर ब्यवस्थापन गराउनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्दा निजि क्षेत्रका कम्पनी एवम गैरसरकारी संघ संस्थाहरुले देहायका कुनै काम गर्न पाउनेछन ।

क. फोहोरमैला न्युनिकरणका लागी जनचेतना अभिबृद्धि

ख. फोहोरमैला सङ्कलन

ग. फोहोरमैला ढुवानि

घ. फोहोरमैलाको प्रयोग, पुन:प्रयोग, पुन चक्रिय प्रयोग वा प्रशोधन

ङ. फोहोरमैला विसर्जन

च. फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल बन्द पश्चातको व्यवस्थापन

गाउँपालिकाले फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागी निजि क्षेत्रसँग मिलेर पब्लिक पार्टनरसिपमा कम्पनि बनाउन सक्नेछ ।

१४. प्रतिस्पर्धा गराई फोहोरमैला व्यवस्थापनको जिम्मा दिने :

(१) गाउँपालिकाले दफा १३ बमोजिम निजि क्षेत्र वा सामुदयिक संस्थाबाट फोहोरमैला व्यवस्थापन गराँउदा बोलपत्र आह्वान गरी प्रतिस्पर्धाबाट व्यवस्थापकको छनोट गरी व्यवस्थापन गर्ने जिम्मा दिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम फोहोरमैला व्यवस्थापकको छनोट गर्दा देहायको आधारमा गर्नेछ ।

(क) गाउँपालिकालाई बुझाउन कबोल गरेको रकम

(ख) फोहोरमैलालाई प्राङ्गारीक मल उत्पादन गर्ने वा उर्जा शक्ति उत्पादन गर्ने क्षमता, पुजि, प्रविधि र जनशक्तिको क्षमता अवस्था

(ग) आर्थिक तथा प्राविधिक क्षमता

(घ) फोहोरमैला व्यवस्थापनमा अपनाउन प्रस्ताव गरीएको प्रविधिको दिगोपना तथा वातावरणिय प्रभाव न्युनिकरण

(ङ) व्यवस्थापन करार गर्ने भए प्रस्ताव गरीएको व्यवस्थापन शुल्क

(च) फोहोरमैलाको प्रयोग, प्रशोधन वा पुन:प्रयोग गर्ने सम्बन्धमा भए गाउँपालिकालाई बुझाउन मञ्जुर गरीएको रोयल्टी

(३) बोलपत्र सम्बन्धि अन्य व्यवस्था प्रचलित कानुन बमोजिम हुनेछ ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम फोहोरमैला व्यवस्थापनको जिम्मा पाएको कम्पनि, संस्था वा निकायले गाउँपालिकासँग गरेको सम्झौताको अधिनमा रही दफा १७ बमोजिमको शुल्क उठाउन सक्नेछ ।

(५) फोहोरमैला व्यवस्थापनमा गैरसरकारी संस्थाको संलग्नता सम्बन्धि अन्य व्यवस्था गाउँपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।

१५. फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल निर्माण तथा सञ्चालन गर्न स्विकृति दिन सकिने

(१) निजि क्षेत्रबाट फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागी फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल, प्रशोधन स्थल वा अन्य संयन्त्र निर्माण गरी सञ्चालन गर्न स्विकृति माग गरेमा वातावरण तथा अन्य प्रचलित कानुनको अधिनमा रही त्यस्तो संयन्त्र निर्माण तथा सञ्चालनका लागी गाउँपालिकाले स्विकृति दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा १ बमोजिम निजि क्षेत्रबाट फोहोरमैला व्यवस्थापन संयन्त्रको निर्माण तथा सञ्चालन गर्दा तोकिएको वातावरणिय मापदण्डको पालना भए वा नभएको अनुगमन गाउँपालिकाले गर्नेछ । अनुगमन गर्दा स्विकृत मापदण्डको पालना गरेको नपाईएमा आवश्यक व्यवस्था गर्न समयाअवधि तोकिदिने र सो समयाअवधिमा पनि आवश्यक व्यवस्था नगरेमा त्यस्तो व्यक्ति वा कम्पनिको स्विकृति गाउँपालिकाले तोकिए बमोजिम रद्द गर्न सक्नेछ ।

१६. सार्वजनिक साझेदारीमा फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्न सकिने

(१) गाउँपालिकाले प्रचलित कानुनको अधिनमा रही निजि क्षेत्र, सामुदायिक एवम गैरसरकारी संघ संस्थाको साझेदारीमा फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्य

गर्न सक्नेछ । सोको लागी गाउँपालिकाले अलग्गै मापदण्ड तयार गरी कार्यन्वयनमा ल्याउने छ ।

(२) उपदफा १ मा उल्लेख भए अनुसार समुदायिक एवं गैरसारकारी संघ संस्थाको साझेदारीमा फोहोरमैलाको न्युनिकरणको लागी जनचेतना अधिवृद्धि, फोहोरमैला संकलन, ढुवानि फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थलको सञ्चालन तथा बन्द पश्चात व्यवस्थापन, उद्यान निर्माण र सौन्दर्यीकरण जस्ता कार्यहरु हुनेछन ।

परिच्छेद-५

फोहोरमैला व्यवस्थापन सेवा शुल्क सम्बन्धि व्यवस्था

१७. सेवा शुल्क उठाउने समबन्धमा

(१) गाउँपालिकाले फोहोरमैला व्यवस्थापन गरे वापत सम्बन्धित व्यक्ति,संस्था वा निकायबाट सेवा शुल्क उठाउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा १ बमोजिमको शुल्कको निर्धारण फोहोरमैलाको परिमाण,तौल तथा प्रकृति र तोकिए बमोजिमका अन्य कुराहरुको आधारमा गाउँपालिकाले गर्नेछ ।

(३) उपदफा १ बमोजिमको शुल्क सम्बन्धित गाउँपालिका आफैले वा गाउँपालिकाले तोकेको संस्था वा निकाय मार्फत समेत उठाउन सक्नेछ ।

(४) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखियको भएतापनि दफा १४ बमोजिम फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्न जिम्मेवारी पाएको व्यक्ति,संस्था वा निकायले गाउँपालिकासँग भएको सहमतिको आधारमा फोहोरमैला व्यवस्थापन गरे बापत सम्बन्धित व्यक्ति,संस्था वा निकायबाट सेवा शुल्क उठाउनेछ ।

तर गाउँपालिकाले तोकिए बमोजिमका विपन्न बर्गलाई सेवा शुल्कमा तोकिए बमोजिम छुट दिन सक्नेछ ।

(५) यस दफा बमोजिम शुल्कबाट प्राप्त आम्दानि तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन

१८. सेवा निलम्बन वा अन्त्य गर्न सक्ने

(१) गाउँपालिकाले दफा १७ बमोजिमको सेवा शुल्क नबुझाउने सेवाग्राहीको दफा १४ बमोजिम जिम्मेवारी पाएको व्यक्ति, संस्था वा निकायले फोहरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी सेवा निलम्बन वा अन्त्य गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सेवाको निलम्बन वा अन्त्य गरिएको अवस्थामा आफ्नो घरबाट उत्पादन हुने फोहरमैलाको व्यवस्थापन सम्बन्धित घरधनी आफैले गर्नु पर्नेछ । तर सेवा शुल्क बुझाएमा निजलाई पुनः सेवा प्रदान गरिनेछ ।

परिच्छेद -६

कसूर तथा सजाय

१९. कसूरः

कसैले देहायको कुनै काम गरेमा यस कार्यविधि बमोजिम कसूर गरेको मानिनेछ ।

क. गाउँपालिकाले तोकिदिएको समय र स्थान बाहेक अन्यत्र फोहरमैला निष्काशन गर्ने, गरेमा,

ख. कण्टेनर वा फोहरमैल कण्टेनर सङ्कलन केन्द्रमा राखिएको फोहरमैला अनधिकृत तवरले प्रयोग गर्ने, गरेमा,

ग. फोहरमैला सङ्कलन केन्द्रमा राखिएकोडष्टविन तथा कण्टेनर तोडफोड गर्ने, क्षति पुर्‍याउने, राखिएको स्थानबाट हटाउने वा सङ्कलन केन्द्रमा कुनै नोक्सानी पुयाउने गर्ने, गरेमा,

घ. यस कार्यविधि बमोजिम अनुमति नलिई फोहरमैला व्यवस्थापनको कार्य गर्ने, गरेमा,

ङ. यस कार्यविधि बमोजिम फोहरमैला व्यवस्थापनको लागि प्रदान गरिएको अनुमतिपत्रमा उल्लिखित शर्तहरू उल्लङ्घन गरेमा,

च. फोहरमैला सङ्कलन केन्द्र, कण्टेनर वा फोहरमैला थुपार्ने ठाउँमा कुनै पनि किसिमको हानिकारक पदार्थ फाल्ने, राख्ने वा थुपार्नेगरेमा,

छ. घर, कम्पाउण्ड तथा परिसरको फोहरमैला सडक वा अन्य सार्वजनिक स्थानमा राख्ने, फाल्ने वा थुपार्ने गरेमा,

ज. फोहरबाट निस्केको दूषित पानी (लिचेट) वा ढल चुहाई अन्य व्यक्तिको घर वा जग्गा प्रदूषित गरेमा,

झ. सडक वा अन्य सार्वजनिक स्थानमा सरसफाई तथा फोहरमैला सङ्कलन गर्न गाउँपालिकाले तोकेको समय वा सफाई गर्दाको समयमा त्यस्तो ठाउँमा कुनै पनि किसिमको सवारी साधन बिसाउने वा बिसाइराखेको सवारी साधन हटाउन इन्कार गरेमा,

ञ. गाउँपालिकाले तोकेको ठाउँमा बाहेक जनस्वास्थ्यमा प्रतिकूल असर पर्ने गरी सडक वा अन्य सार्वजनिक स्थानमा कुनै पनि किसिमको हानिकारक फोहरमैला राख्ने, फाल्ने, थुपार्ने वा निष्काशन गरेमा,

ट. रासायनिक फोहरमैला, औद्योगिक फोहरमैला, स्वास्थ्य संस्थाजन्य फोहरमैला वा हानिकारक फोहरमैला जथाभावी फाल्ने, राख्ने वा निष्काशन गर्ने वा गराउने,

ठ. औद्योगिक प्रतिष्ठान वा स्वास्थ्य संस्थाले वा स्वास्थ्य संस्थाबाट निस्कने हानिकारक फोहरमैला जथाभावी फाल्ने, राख्ने वा निष्काशन गर्ने वा गराउने,

ड. फोहरमैला सङ्कलन, ढुवानी तथा फोहरमैला व्यवस्थापनमा बाधा अवरोध सिर्जना गर्ने, गरेमा,

ढ. फोहरमैला सङ्कलन, ढुवानी तथा अन्तिम निष्काशन स्थलमा अवरोध, बन्द, घेराउ गर्ने वा फोहरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यमा हडताल गर्ने, गरेमा,

ण. फोहरमैला अत्याधिक उत्पादन हुने वस्तु भनी नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी प्रतिबन्ध लगाएको कुनै वस्तुको उत्पादन तथा बिक्री वितरण गर्ने, गरेमा,

त. रासायनिक विषादीको आयात गर्ने वा म्याद नाघेका (समयावधि सकिएको) औषधि नष्ट गर्ने जिम्मेवारी पूरा नगर्ने,

थ. स्रोतमै फोहरमैलाको पृथकीकरण नगरी दफा ६ को विपरीत फोहरमैला मिसाएर निष्काशन गर्ने,

द. मरेको वा मारेको पशुपक्षी र सोको लादी, प्वाँख, हड्डी तथा माछाको कत्ला आदि तथा माछाको कत्ला आदि सार्वजनिक स्थल, सडक, गल्ली, चोकमा राख्ने, फाल्ने वा थुपार्ने,

ध. खुल्ला क्षेत्रमा मानिस वा अन्य आफ्नो घरपालुवा कुकुर, जन्तु, पशु वाट फोहर गर्ने गरेमा,

न. आफ्नो घर वाट निस्किने फोहर वस्तु, ढल, पानी, उच्च आवाज, असामाजिक कार्यहरू गर्ने गरेमा,

प. गाउँपालिकाको सफाई, सुन्दरता, हरियाली र वातावरण खल्बल्याउने कुनै पनि कार्य गर्ने गरेमा,

फ. कारखानाबाट निस्किने ध्वनी प्रदुषण, दुर्गन्ध, गैर सामाजि कार्य गर्ने गरेमा,

ब. आफ्नो घरको कुनै काम नलाग्ने वस्तु फोहोर वस्तु सार्वजनिक स्थल, खोला, सडक छेउ, फाल्ने कार्य गर्ने गरेमा,

भ. गाउँपालिकाले जारी गरेको र ऐन कानुनले निषेध गरेको कुनै कार्य गर्न गैरकानुनी ठहर्नेछ ।

२०. सजाय

(१) दफा १९ को खण्ड (क) बमोजिमको कसूर गर्ने व्यक्तिलाई गाउँपालिकाले पहिलो पटक भए पाँच हजार रुपैयाँसम्म जरिबाना, दोस्रो पटक सोही कसूर गरेमा पाँच हजार रुपैयाँदेखि दश हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना र सोही कसूर तेस्रो वा सो भन्दा बढी पटक गरेमा प्रत्येक पटकको लागि पन्ध्र हजार रुपैयाँका दरले जरिबाना गरी फोहरमैला उठाउँदा लाग्ने खर्च निजबाट असूल उपर गर्न सक्नेछ ।

(२) दफा १९ को खण्ड (ख) र (झ) बमोजिमको कसूर गर्नेलाई गाउँपालिकाले पाँच सय रुपैयाँदेखि पाँच हजार रुपैयाँसम्म जरिबाना गर्न सक्नेछ ।

(३) दफा १९ को खण्ड (ग) बमोजिमको कसूर गर्नेलाई गाउँपालिकाले पन्ध्र हजार रुपैयाँदेखि पचास हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना गरी कण्टेनर वा सङ्कलन केन्द व्यवस्थापन गर्न लाग्ने खर्च असूल उपर गर्न सक्नेछ ।

(४) दफा १९ को खण्ड (घ) र (ङ) बमोजिमको कसूर गर्नेलाई गाउँपालिकाले पन्ध हजार रुपैयादेखि पचास हजार रुपैयाँसम्म जरिबाना गरी अनुमति नलिएसम्म त्यस्तो कार्य गर्न रोक लगाउनेछ ।

(५) दफा १९ को खण्ड (च) बमोजिमको कसूर गर्नेलाई गाउँपालिकाले पाँच हजार रुपैयादेखि पन्ध्र हजार रुपैयाँसम्म जरिबाना गर्न सक्नेछ र त्यस्तो वस्तु वा पदार्थबाट कुनै क्षति भइसकेको भए त्यस्तो क्षति बापतको रकम समेत कसूरदारबाट असूल उपर गर्न सक्नेछ ।

(६) दफा १९ को खण्ड (छ), (ज) र (द) बमोजिमको कसूर गर्नेलाई गाउँपालिकाले पाँच हजार रुपैयाँदेखि पन्ध्र हजार रुपैयाँसम्म जरिबाना गर्न सक्नेछ ।

(७) दफा १९ को खण्ड (ञ) बमोजिमको कसूर गर्नेलाई गाउँपालिकाले तीस हजार रुपैयाँदेखि पचास हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

(८) दफा १९ को खण्ड (ट), (ठ) र (त) बमोजिमको कसूर गर्नेलाई गाउँपालिकाले पचास हजार रुपैयाँदेखि एक लाख रुपैयाँसम्म जरिबाना गर्न सक्नेछ र सोही कसूर पुनः गरेमा पहिलो कसूर गरेको जरिबानाको दोब्बर जरिबाना गरी प्रचलित कानून बमोजिम अनुमति रद्द गर्नको लागि सम्बन्धित निकायमा लेखी पठाउन सक्नेछ ।

(९) दफा १९ को खण्ड (ड) र (ढ) बमोजिमको कसूर गर्नेलाई गाउँपालिका अध्यक्षले सम्बन्धित जिल्लाको प्रमुख जिल्ला अधिकारी सँगको सहमतीमा दश हजार रुपैयाँदेखि पचास हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा पन्ध्र दिनदेखि तीन महिनासम्म कैद वा दुवै सजाय गर्न सक्नेछ ।

(१०) दफा १९ को खण्ड (ण) बमोजिमको कसूर गर्नेलाई गाउँपालिका अध्यक्षले सम्बन्धित जिल्लाको प्रमुख जिल्ला अधिकारी सँगको सहमतीमा पाँच हजार रुपैयादेखि दश हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा तीन महिनासम्म कैद वा दुवै सजाय गर्न सक्नेछ ।

(११) दफा १९ को खण्ड (थ) बमोजिमको कसूर गर्नेलाई गाउँपालिकाले प्रत्येक पटक पाँच सय रुपैयाँ जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

२१. सेवा सुविधा रोक्का गर्न सकिने

(१) यस कार्यविधि बमोजिम तोकिएको सेवा शुल्क नबुझाउने वा बुझाउन अटेर गर्ने व्यक्तिको गाउँपालिकाले उपलब्ध गराउने कुनै सेवा सुविधाको अतिरिक्त विद्युत तथा टेलिफोन सेवा रोक्का गरिदिन तथा निजको नामको घर जग्गा बिक्री रोक्का गर्नको लागि गाउँपालिकाले सम्बन्धित निकायमा लेखी पठाउन सक्नेछ ।

तर यसरी लेखी पठाउनु अघि सम्बन्धित व्यक्तिलाई सो सम्बन्धमा लिखित रुपमा जानकारी दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम लेखी आएमा त्यस्तो सेवा सुविधा रोक्नु सम्बन्धित निकायको कर्तव्य हुनेछ ।

परिच्छेद -७

प्रदूषण नियन्त्रण तथा फोहरमैला व्यवस्थापन कार्यको अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था

२२. प्रदूषण नियन्त्रण

(१) आफ्नो गाउँपालिका क्षेत्रभित्र सङ्कलित फोहरमैलाबाट सो क्षेत्रमा पर्न सक्ने प्रतिकूल वातावरणीय प्रभावलाई यथाशक्य कम गरी प्रदूषण रहित ढङ्गले व्यवस्थापन गर्ने दायित्व गाउँपालिकाको हुनेछ ।

(२) गाउँपालिकाले प्रदूषण रहित ढङ्गले फोहरमैला व्यवस्थापन गर्ने प्रयोजनका लागि सम्बन्धीत विज्ञबाट आवश्यक प्राविधिक सहयोग लिन सक्नेछ ।

(३) गाउँपालिकाले सङ्कलित फोहरमैला निष्काशन तथा व्यवस्थापन गर्दा यस कार्यविधि बमोजिम निर्धारित मापदण्डको पालना गर्नु पर्नेछ ।

२३. फोहरमैला व्यवस्थापनको अनुगमन

(१) गाउँपालिकाले फोहरमैला व्यवस्थापन तथा निष्काशन कार्यको नियमित अनुगमन गर्ने वा गराउने छ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अनुगमन गर्ने वा गराउने प्रयोजनका लागि गाउँपालिकाले आवश्यक कार्ययोजना बनाई लागु" गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम अनुगमनमा खटिने व्यक्तिले अनुगमन पश्चात सोको प्रतिवेदन गाउँपालिकाको सम्बन्धित साखामा दिनु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम प्राप्त प्रतिवेदनमा औंल्याइएका विषयहरूको सुधार तथा कार्यान्वयन गर्ने सम्बन्धमा गाउँपालिकाले आवश्यक व्यवस्था गर्नेछ ।

(५) गाउँपालिकाले फोहरमैला व्यवस्थापनको अनुगमन सम्बन्धी कार्यमा प्राविधिक सहयोगको लागि सम्बन्धीत विज्ञ को सहयोग लिन सक्नेछ ।

२४. फोहरमैला व्यवस्थापन स्थल प्रभावित क्षेत्रको आर्थिक, सामाजिक विकास तथा वातावरण तथा वातावरण संरक्षण सम्बन्धी व्यवस्था

(१) गाउँपालिकाले फोहरमैला व्यवस्थापन स्थल प्रभावित क्षेत्रकोलागि आर्थिक, सामाजिक, भौतिक विकास तथा वातावरण संरक्षणको गुरुयोजना बनाइ सो योजना कार्यान्वयनको लागि विभिन्न कार्यक्रम बनाई कार्यान्वयन गर्नेछ ।

परिच्छेद ८

फोहरमैला व्यवस्थापन समिति सम्बन्धी व्यवस्था

२५. समितिको स्थापना

(१) फोहरमैला व्यवस्थापनका कार्यलाई प्रभावकारी बनाउनको लागि र गाउँपालिकालाई प्राविधिक तथा व्यवस्थापकीय सहयोग पुर्‍याउन तथा तत्सम्बन्धी विषयमा अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्न फोहरमैला व्यवस्थापन समितिको गठन गरिनेछ ।

२६.समितिको गठन

(१) दफा २५ बमोजिमको कार्य गर्न देहाय बमोजिमको एक समिति गठन हुनेछ ।

क. गाउँपालिका अध्यक्षले वा कार्यपालिकाले तोकेको एक जना - संयोजक

ख. गाउँपालिका अध्यक्षले तोकेको गाउँकार्यपालिका सदस्य एक जना- सदस्य

ग.संयोजकले तोकेको स्थानीय बुद्धिजिवि एक जना - सदस्य

घ. समितिले मनोनित गरेको सम्बधित विशेषज्ञ एक जना - सदस्य

ङ. महिला सदस्य २ जना - सदस्य

च. प्रमुख, सरसफाई तथा वातावरण सुधार शाखा

(वातावरण इन्जिनियर) - सदस्य सचिव

२७. समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

क. यस कार्यविधि बमोजिम हुने सम्पुर्ण क्रियाकलापहरूको व्यवस्थापन, निर्देशन, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मुल्याङ्कन गर्न प्रमुख भुमिका निर्वाह गर्ने ।

ख. फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा वातावरणीय स्वच्छता सम्बन्धमा आवश्यक अध्ययन तथा अनुसन्धान गराउने तथा नियम तथा तथा मापदण्डहरू सिफारिस गर्ने ।

ग. फोहोरमैला व्यवस्थापनका क्रममा उत्पन्न विवादहरूको समाधान गर्ने ।

घ. फोहोरमैला व्यवस्थापनका नविनतम प्रविधि तथा लगानी भित्र्याउन प्रदेश तथा संघीय सरकार र गैरसरकारी संस्थाहरूसँग पैरवी र समन्वय गर्ने ।

ङ. यस कार्यविधिमा भएका प्रावधानहरूको व्याख्या गर्ने ।

च. फोहरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी राय सुझाव, निति कार्यक्रम, कार्यान्वयनको बारेमा गाउँ कार्यपालिकालाई सहयोग र सिफारिस गर्ने ।

२८. वडा फोहरमैला व्यवस्थापन समिती:

मुड्केचुला गाउँपालिकाको प्रत्यक वडामा फोहरमैला व्यवस्थापन कार्यलाई व्यवस्थित गर्न एक वडा स्तरिय फोहरमैला व्यवस्थापन समिति रहने छ । उक्त समिती देहाय बमोजिम गठन हुनेछ ।

क) वडा अध्यक्ष वा निजले तोकेको एक जना - संयोजक

ख) वडा समितिले तोकेको वडा सदस्य एक जना — सदस्य

ग) उपोभोक्ता मध्यबाट वडा समितिले मनोनयन गरेको

सम्बन्धित विषय विज्ञ - सदस्य

घ) संयोजकले तोकेको स्थानीय बुद्धिजिवी - सदस्य

ङ) वडा सचिव - सदस्य सचिव

२९. वडा फोहरमैला व्यवस्थापन समितिको काम कर्तव्य र अधिकारः

क) वडाको फोहरमैला व्यवस्थापन तथा वातावरणीय स्वच्छता कायम राख्ने ।

ख) आ-आप्नो घर अगाडीको फोहरमैला आ-आफुले संकलन गर्न अभिप्रेरित गरी फोहर ढुवानीलाई जिम्मा दिने व्यवस्था मिलाउने ।

ग) वडाबाट फोहरमैला उठाउने टोलको आधारभूत समय तालिका मिलाउने ।

घ) गाउँपालिका फोहरमैला समिती संग समन्वय गरी अन्य आवश्यक कार्य गर्ने ।

परिच्छेद - ९

विविध

३०. स्वास्थ्य संस्थाजन्य फोहरमैलाको व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था

(१) स्वास्थ्य संस्था स्थापना गर्नको लागि प्रचलित कानून बमोजिम अनुमति दिने गाउँपालिकाले त्यस्तो स्वास्थ्य संस्था स्थापना तथा सञ्चालनको लागि अनुमति दिनु पूर्व फोहरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी उपयुक्त व्यवस्था गरे वा नगरेको एकिन गरी उपयुक्त व्यवस्था गरेको भएमा मात्र अनुमति दिनु पर्नेछ ।

३१.औद्योगिक, कृषिजन्य तथा रासायनिक विषादीजन्य फोहरमैलाको व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था

(१) औद्योगिक पदार्थ तथा रासायनिक विषादीको आयात गर्दा तोकिए बमोजिमको मापदण्डको अधीनमा रही गर्नु पर्नेछ ।

(२) समयावधि सकिएको औद्योगिक पदार्थ तथा रासायनिक विषादी तोकिएको मापदण्डको अधीनमा रही नष्ट गर्ने जिम्मेवारी सम्बन्धित व्यक्ति वा संस्थाको हुनेछ ।

३२. ढल तथा तरल फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था

(१) अन्य छिमेकी गाउँपालिकाहरू सँग समन्वय गरी ढल व्यवस्थापनको सञ्जाल बढाउने तथा त्यस सम्बन्धी दीर्घकालीन योजना अघि बढाउने ।

(२) ढल तथा तरल फोहोरमैलालाई प्रसोधन गरेर मात्र पानीको स्रोतमा मिसाउन आवश्यक पुर्वाधार निर्माणलाइ प्राथमिकतामा राख्ने ।

(३) सम्भव भए सम्म ढल किनारमा उपयुत्त प्रजातिका विरुवा रोप्ने निति अवलम्वन गरिनेछ ।

३३. रोड तथा सार्वजनिक स्थानको फोहोर व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था

(१) रोड तथा सार्वजनिक स्थानको फोहोर व्यवस्थापनको जिम्मेवारी गाउँपालिकाको हुनेछ । तर गाउँपालिका सँग कुनै प्रकारले भाडामा लिइएका सार्वजनिक स्थानको फोहोर सम्बन्धीत व्यक्ति वा निकायले नै गर्नु पर्नेछ ।

(२) तर जो कसैले पनि सार्वजनिक स्थानमा दफा १९ अनुसारको कुनै कसुर गरेमा दफा २) अनुसारको सोही सजाय गरिनेछ ।

(३) सार्वजनिक स्थलहरू लाइ सफा राखी हरियाली प्रवद्वनमा जोड दिइनेछ।

३४. प्लाष्टीक झोलामुत्त क्षेत्र बनाउने सम्बन्धी योजना

(१) गाउँपालिकालाइ यथासक्य छिटो प्लाष्टीक झोलामुत्त क्षेत्र बनाउन आवश्यक पहलकदमी चालिने छ ।

(२) प्लाष्टीक झोलालाई विस्थापित गर्न वातावरणमैत्री झोला उत्पादन कार्यलाइ प्रोत्साहन दिइनेछ ।

३५. जनसहभागिता तथा टोलसुधार समितिको भुमिका र दायित्व सम्बन्धी व्यवस्था

(१) यस कार्यविधिको कुनै पनि दफामा कुनै प्रावधान रहेता पनि फोहरमैला व्यवस्थापन कार्यमा जनसहभातिगाको महत्वपुर्ण भुमिका र अपरिहार्यता रहनेछ ।

(२) जनसहभातिगाको सुनिश्चितताको लागि वडा तथा टोल तहमा जनचेतना अभिवृद्धिमुलक, प्रचारात्मक र व्यवहार परिवर्तनका कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

(३) टोलसुधार समितिको भुमिकालाइउच्च प्राथमिकतामा राख्दै कानुन सम्वत तरिकाले गाउँपालिकामा दर्ता भएका टोलसुधार समितिलाई टोल तहमा हुने व्यवस्थापन कार्य तथा जनचेतना अभिवृद्धिमुलक कार्यमा सम्मानजनक स्थान र सहभागिता गराइनेछ ।

(४) कुनै वडा कार्यालत तथा टोल सुधार समितिले आफ्नो वडा, टोलको फोहर ऑफ व्यवस्थापन गर्ने प्रस्तावना ल्याएमा गाउँपालिकाले आवश्यक प्रक्रिया पुर्‍याइ स्वीकृती दिनेछ ।

३६.फोहरमैला व्यवस्थापनमा संलग्न निजि, सामुदायिक क्षेत्रको गाउँपालिकाले अभिलेख राख्ने

(१) गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको फोहरमैला व्यवस्थापनमा काम गर्ने सामुदायिक क्षेत्रको अद्यावधिक विवरण राख्नेछ ।

(२) उपदफा ((१) बमोजिम राखिने विवरणमा त्यस्तो क्षेत्रले काम गरिरहेको क्षेत्र र प्रकृति, जनशक्ति, आर्थिक तथा प्राविधिक स्रोत तथा गाउँपालिकाले तोकेको अन्य विवरण समेत उल्लेख गर्नेछ ।

३७. हरियाली प्रवर्तन तथा वातावरणीय सररफाइ सम्बन्धी व्यवस्था

(१) गाउँपालिका वासीहरूलाई आफ्नो घर आँगनमा सजाउने फुलविरुवाहरू रोप्न प्रोत्साहन गराउने

(२) घर परिसरमा कम्तीमा दुइ वटा बहुवर्षीय रुख रोप्न प्रोत्साहन गराउने र जग्गा नभइ छतमा ससाना बहुवर्षीय रुख रोप्न प्रोत्साहन गराउने

(३) टोलविकास समितिको सक्रियतामा सबैले आ आफ्नो घर अगाडि बाहिरैबाट देखिने गरी गमलामा विभिन्न जातको फुलविरुवा रोप्न लगाउने

(४) टोलका सडक फुटपाथ तथा खुला स्थानमा गाउँपालिकाले तोकिदिए बमोजिमका प्रजाति र परिमाणका रुखहरूतथा बहुवर्षीय फुलको विरुवा लगाइ हरियाली प्रवर्द्धन गराउने

(५) सडकको दायाँबायाँ फुटपाथमा टोल वस्तीलाई परिचालित गरी उपयुक्त प्रजातिका बोटविरुवा लगाउने

(६) सार्वजनिक बाँझो जग्गा तथा खोलानालाहरूको किनारमा वृक्षारोपण गरी संरक्षण गर्ने

(७) गाउँक्षेत्र भित्र सहरी वन स्थापना गरी संरक्षण गर्ने

(८) गाउँपालिका भरिनै वातावरण संरक्षण सम्बन्धी जनचेतना जगाउने कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने

(९) अबको ५ वर्ष भित्रमा हरीयाली भुभाग दोब्बर बनाउने लक्ष्यका साथ कार्य प्रारम्भ गर्ने ।

३८. पुरस्कार दिन सकिने

(१) फोहरमैला व्यवस्थापनका लागिनवीनतम अवधारणाहरूको विकास गर्ने, त्यस्तो कार्यलाई प्रोत्साहित गर्ने तथा फोहरमैला व्यवस्थापन कार्यमा योगदान गर्ने व्यक्ति वा संस्थालाई गाउँपालिकाले सम्मान स्वरुप उपयुक्त पुरस्कार दिन सक्नेछ ।

(२) यस ऐनको प्रतिकूल हुने गरी जथाभावी फोहरमैला राख्ने, थुपार्ने वा फाल्ने व्यक्तिको बारेमा प्रमाण सहित उजुरी दिने व्यक्तिलाई गाउँपालिकाले सम्मान एवं नगद पुरस्कार समेत दिन सक्नेछ ।

३९. नियम तथा मापदण्ड जारी गर्न सक्ने

(१) यस कार्यविधिको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न गाउँपालिकाले आवश्यक नियम तथा मापदण्ड बनाई लागु" गर्न सक्नेछ ।

४०. प्रचलित कानून बमोजिम हुने

फोहरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी विषयमा यस कार्यविधिमा उल्लेख भएका कुराहरूमा यसै बमोजिम र अन्य कुराहरूमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

आज्ञाले

रेशम महतारा

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत